

Prof. Dr. Süleyman PAMPAL
Bülent ÖZMEN

TÜRKİYE'NİN DEPREM

BÖLGELERİ HARİTALARI ve
DEPREM YÖNETMELİKLERİNİN
TARİHSEL GELİŞİMİ

GERÇEĞİ

BULUNDUĞUNUZ YERİN DEPREM
TEHLİKESİ NEDİR?

Bu çalışmanın bütün hakları saklıdır.
Bu kitap, yazarların izni olmaksızın; elektronik, mekanik,
fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, basılamaz ve yayınlanamaz.
Ancak kitaptan kaynak gösterilmek şartıyla alıntı yapılabilir.

Yazarlar

Prof. Dr. Süleyman PAMPAL
Bülent ÖZMEN

İletişim Adresi

Gazi Üniversitesi Deprem Araştırma ve Uygulama Merkezi
Milas Sokak 06500 Teknikokullar / ANKARA
Tel: (0312) 202 21 64
Faks: (0312) 202 21 63
E-posta: spampal@gazi.edu.tr
bulentozmen@gazi.edu.tr
www.deprem.gazi.edu.tr

Kapak Tasarım ve Dizgi

Onur Dursun

Baskı Adeti

1500

ISBN

Basım Yeri ve Yılı

2007 - ANKARA

Bu çalışma, 00/2006-01 no'lu proje kapsamında Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma
Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir.

Bu kitabın basımına katkı sağlayan Akbank'a teşekkürler.

SUNUŞ

Dünyanın hemen her ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de deprem mühendisliğinin başlangıcı ve gelişimi ülkenin yaşadığı büyük depremler sonrasında olmuştur. 26 Aralık 1939 tarihinde meydana gelen, çok geniş bir bölgeyi etkileyen ve 33.000 kişinin yaşamını yitirmesine, 100.000 kişinin yaralanmasına ve 120.000 yapının yıkılmasına veya ağır hasar görmesine yol açan, 8.0 büyüklüğündeki, Erzincan Depremi sonrasında ilk kez ülkenin deprem tehlikesini belirleme ve depremlere karşı önlemler alma ihtiyacı gündeme gelmiştir. Deprem sonrası ABD, Japonya, İtalya ve Yunanistan gibi ülkelerde yapılan çalışmalar incelenmiş ve İtalya tarafından 1937 yılından itibaren uygulanmaya başlanan “Zelzele Mıntıklarında Yapılacak İnşaata ait İtalyan Yapı Talimatnamesi” Türkçeye çevrilmiş ve Nafia Vekaleti tarafından yayımlanmıştır. Bu yönetmelikten yararlanarak 1940 yılı içerisinde “Zelzele Mıntıkları Muvakkat Yapı Talimatnamesi” hazırlanarak yurt genelinde uygulanmaya başlanmıştır. 1940 yılı Zelzele Mıntıkları Muvakkat Yapı Talimatnamesi için ana kaynak olarak kullanılması, ülkemiz için konu ile ilgili yayımlanmış ilk eser olması gibi nedenlerle İtalyan Yapı Talimatnamesinin de kitaba konulmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

20 Aralık 1942 Nıksar-Erbaa, 20 Haziran 1943 Adapazarı-Hendek, 26 Kasım 1943 Tosya-Ladik ve 1 Şubat 1944 Bolu-Gerede gibi depremlerin birbiri peşi sıra meydana gelmesi ve büyük can ve mal kayıplarına neden olması sonucunda 22 Temmuz 1944 tarih ve 4623 sayılı “Yersarsıntısından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun” çıkarılmıştır. Bu kanun Türkiye’de deprem tehlikesi ve riskinin belirlenmesi ve deprem zararlarının azaltılması konusunda, merkezi ve yerel düzeylerde nasıl örgütlenileceğini, yerleşme ve yapılaşmaların nasıl denetleneceğini belirleyen ilk yasal düzenlemedir. Kanunun birinci maddesi gereğince Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı eldeki mevcut bilgi ve verilerden yararlanarak 1945 yılında ülkemiz için ilk resmi deprem bölgeleri haritasını hazırlamıştır. Mühendislik sismolojisindeki gelişmeler, tektonik ve sismotektonik bulguların ve deprem kayıtlarının artması gibi nedenlere bağlı olarak bu harita sırasıyla 1947, 1963, 1972 ve 1996 yıllarında yenilenerek Bakanlar Kurulu kararları ile yürürlüğe girmiştir. Buna paralel olarak 1940 yılı talimatnamesinden sonra 4623 sayılı kanuna dayanarak deprem bölgelerinde yapılacak yapılar için yönetmelikler hazırlanmaya başlanmış ve zaman içinde 1947, 1949, 1953, 1961, 1968, 1975, 1996, 1997, 1998 ve 2007 yıllarında dünyadaki gelişmelere ve ülke ihtiyaçlarına bağlı olarak değiştirilerek yürürlüğe sokulmuştur.

Deprem zararlarının azaltılması çalışmalarında önemli bir yere sahip olan ve değişik tarihlerde Bakanlar Kurulu kararları ile onaylanarak yürürlüğe giren ve bazılarının mevcutlarının yok denecek kadar az kaldığı

Deprem Bölgeleri Haritaları ve Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkındaki yönetmelikler; geçmiş tarihli Resmi Gazete ve Bakanlar Kurulu kararlarının taranması, Cumhuriyet arşivi, Kamu Kurum ve Kuruluşların arşivleri ve birçok kütüphanede yapılan yoğun çalışmalar ve uzun süren incelemeler sonucunda biraraya getirilmiştir.

Bu çalışma ile, değişik tarihlerde yapılmış konutların hangi derecedeki deprem bölgesinde olduğu ve hangi yönetmeliğe göre yapılmış olması gerektiğini belirlemek, geçmiş tarihli yönetmelik ve haritalar ile ilgili inceleme ve çalışmalar yapabilmek, geçirdikleri evreler hakkında bilgi sahibi olmak, harita ve yönetmeliklerdeki farklılaşma ve farklılaşmanın kapsamı yapı stoku üzerindeki etkisi gibi çalışmalarda bulunabilmek olanaklı hale getirilmiştir. Ayrıca bu çalışmanın deprem sigortası sistemi içinde yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kitabın ekine okuyuculara kolaylık sağlamak amacıyla bir CD eklenerek yapım yılı bilinen bir binanın bulunduğu yerin, yapım tarihinde dahil olduğu deprem bölgesi ve aynı tarihte yürürlükte olan deprem yönetmeliğini otomatik olarak bulmaları sağlanmıştır. CD ye il, il deprem bölgeleri ve fay haritaları, deprem hakkında herkes için yararlı olabilecek bilgiler, yerleşim birimi ismi yazarak geçmiş tarihli haritalarda hangi dereceli deprem bölgesinde olduğunu kolayca bulma gibi birçok fonksiyon eklenmiştir.

Ayrıca kitabın ekine halen yürürlükte olan Deprem Bölgeleri Haritası, Türkiye Diri Fay Haritası ve geçmiş tarihli (1945, 1947, 1963 ve 1972) deprem bölgeleri haritalarını birarada gösterecek şekilde hazırlanan bir harita da eklenmiştir.

Kitabın hazırlık sürecinde emeği geçen herkese teşekkür eder, okurlara yararlı olmasını temenni ederim.

Prof. Dr. Süleyman PAMPAL

İÇİNDEKİLER

	Sunuş	5
1	Giriş	15
2	Zelzele Mıntıklarında Yapılacak İnşaata ait İtalyan Yapı Talimatnamesi	31
3	Zelzele Mıntıkları Muvakkat Yapı Talimatnamesi	67
4	1945 tarihli Yersarsıntısı Bölgeleri Haritası	95
5	1947 tarihli Yersarsıntısı Bölgeleri Haritası	113
6	1947 tarihli Türkiye Yersarsıntısı Bölgeleri Yapı Yönetmeliği	159
7	1947 Türkiye Yersarsıntısı Bölgeleri Yapı Yönetmeliği (1949 Baskısı).....	185
8	1953 Yersarsıntısı Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik	205
9	1961 Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik	227
10	1963 tarihli Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası	247
11	1968 Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik	271
12	1972 tarihli Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası	305
13	1975 Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik	357
14	1996 tarihli Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası	403
15	1996 Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik	451
16	1997 Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik	563
17	1998 Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik	679
18	2007 Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelik	799
19	2007 Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelikte Yapılan Değişiklikler	1017
20	Yararlanılan Kaynaklar	1025

17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 depremleri sonrasında gerek inşaat yapımcıları ve gerekse yerel yönetimlerle vatandaşlar arasında yaşanan hukuk sorunlarının nedenleri arasında, Türkiye’de zaman içerisinde geliştirilen deprem tehlike haritaları ve deprem yönetmeliklerindeki değişim ve gelişmelerin yerel yönetimler, hukuk sistemi ve vatandaşlar tarafından bilinmemesi ve geçmiş yıllarda uygulanmakta olan resmi belge ve bilgilere ulaşılmasında yaşanan güçlüklerin de önemli etken olduğu kabul edilmektedir. Özellikle de mahkemelerce bu konuları araştırmak üzere oluşturulan bilirkişi heyetlerince hatalı bilgi ve belgelerin mahkemelere sunulması, işlerin uzamasında başlıca etken olmuş ve bilindiği gibi binlerce dava bu ve benzeri nedenlerle zaman aşımına uğramıştır. Bundan sonra meydana gelmesi olası olan depremlerde benzer sıkıntıların yaşanmamasına katkıda bulunmak amacıyla Türkiye’de deprem tehlike haritaları ve deprem yönetmeliklerinin tümü ve bunlarla ilgili yasal belgeler bu çalışma ile bir araya toplanmıştır.

Ayrıca kullanıcılara kolaylık sağlamak amacıyla çalışmaya bir CD eklenerek yapım yılı bilinen bir binanın bulunduğu yerin, yapım tarihinde dahil olduğu deprem bölgesi ve aynı tarihte yürürlükte olan deprem yönetmeliği otomatik olarak bulunabilmekte, il il deprem bölgeleri ve fay haritalarına ulaşılabilenekte, bir bölgenin hangi tarihte hangi deprem bölgesinde olduğu, sadece yerleşim yerinin adı yazılarak anında öğrenilebilmektedir.

CD’ye deprem hakkında herkes için yararlı olabilecek bilgiler de eklenerek bu yayından daha geniş kitlelerin yararlanması amaçlanmıştır. Yine kitabın ekine halen yürürlükte olan Deprem Bölgeleri Haritası üzerine Türkiye Diri Fay Haritası ve geçmiş tarihli (1945, 1947, 1963, 1972) deprem bölgeleri haritaları da eklenerek, birçok bilginin tek bir harita üzerinde gösterilmesi sağlanmıştır.

Uygulamada yaşanan güçlükleri ortadan kaldırmakta önemli bir araç olan ve herkes için çok yararlı bilgiler içeren bu çalışmanın, başta merkezi ve yerel yönetimler olmak üzere, bilirkişiler, mühendisler ve halk için temel bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Büyük emek ve gayret sarf ederek bu çalışmayı hazırlayanları kutlar başarılarının devamını dilerim.

Oktay ERGÜNAY
Afet İşleri Eski Genel Müdürü